

Avtor: Friedrich Schiller

Nalov izvirnika: *Über die ästhetische Erziehung des Menschen*

Naslov prevoda: **O estetski vzgoji človeka**

Iz ocene dr. Bojana Žalca (Filozofska fakulteta v Ljubljani)

»Johann Christoph Friedrich von Schiller (1759 – 1805) se je rodil v Marbachu v Nemčiji. Bil je predvsem nemški dramatik in skupaj z Goethejem glavna osebnost nemškega viharništva. Tema njegovih del je svoboda, tako fizična kot psihična. Pod vplivom Kantove filozofije je Schiller razvil svoje estetiške teorije, v katerih je poudarjal vzvišeno in ustvarjalno moč človeštva. Med njegovimi raznimi pomembnimi estetiškimi razpravami pripada najodličnejše mesto besedilu *O estetski vzgoji človeka*. V vrsti pisem (1795), v katerih je artikuliral zamisli klasičnega nemškega humanizma.

V visoki nemški klasiki so bile presežene sanjarije viharništva. Umetniški ideali klasike so bili samokontrola, oblikovanost, usklajenost z normo. Predmet umetnosti je zakonolike življenje, oblikovanje oziroma prepoznavanje tipov v posameznih likih. Politično ozadje njegovih pisem tvorita francoska revolucija in njeni učinki na preostalo Evropo. Schiller nikakor ni bil ravnodušen do političnih projektov, toda prav neuspeh francoske revolucije je bil povod za njegovo razmišljanje in hkrati utemeljitev za navidez nadčasovno obravnavo lepega: izpolnitev političnih pričakovanj njegovega stoletja je možna le, če se bo značaj človeštva znova povzdignil iz prepada, v katerem je. Ta podvig za več kot eno stoletje pa se lahko uresniči le skozi estetsko vzgojo. Samo umetnost lahko preseže razcepljenost človeka na naravno in nravno polovico. Pot do dejanske rešitve političnih problemov vodi skozi estetsko izkušnjo, saj je lepota pot do svobode.

Na Schillerjevo teorijo estetske edukacije je potrebno gledati kot na neposreden odziv na probleme jedke evropske družbe v poznem osemnajstem stoletju. Pred zgodovinskimi kulisami destruktivnega razvoja civilizacije, ki je spodbujal odtujitev človeka, lahko zadevna estetiška pisma beremo kot obnovljeno »posvetitev« človeka v moderni družbi. Po drugi plati pa jih lahko tolmačimo ne toliko kot normativno pomiritev, marveč bolj kot prispevek k funkcionalnemu integriranju človeka v totalnost moderne države. V pismih Schiller razkriva zgodovinske vzroke naraščajoče alienacije človeka, ki učinkuje na nestabilnost modernega življenja. In to je točka Schillerjeve kritike modernega življenja. Zlo ni v kakem atributu, ki bi bil inherenten človeški naravi in ki bi bil vir ali vzrok problemov moderne družbe, ampak v duhu rousseaujevskih modernih družbenih ustanov, ki so uničile harmonično povezanost duše in telesa v človeku. V svoji kritični diskusiji razvoja evropske civilizacije je Schiller razločil tri sfere, v katerih so moderne družbene sile uničile naravno slogo med posameznikom in skupnostjo: politika (moderna birokratska država), politična ekonomija (uvidov polna detektiranje učinkov zgodnjega kapitalizma na človeka) in kultura (pomembna je njegova obravnavna razmerja med državo in civilno družbo).«

Vse štiri knjige v določenem smislu zaslužijo pridevnik »antropološka« in se dopolnjujejo: Juhant nas pregledno seznanja s samorazumevanjem človeka, Grdina in Žalec se osredotočata na temelje in dosežke slovenske (samo)refleksije, Schiller pa je v svoji genialni in vizionarski intuiciji razmišljal o človeku v luči njegove estetskosti.